

Processos de pau inclusius

Processos de pau i conflictes armats

Des de la fi de la Guerra Freda a nivell internacional s'ha produït un augment en el número de processos de pau com a via per posar fi als conflictes armats. La comunitat internacional dedica importants esforços pel desenvolupament de negociacions de pau que puguin conduir a la signatura d'acords, a processos de construcció de pau postbèl·lica, de reconstrucció i de superació de les conseqüències de la violència.

De la mateixa manera que els conflictes armats estan fortament impregnats per la dimensió de gènere, la qual cosa s'evidencia en les pròpies dinàmiques del conflicte així com en les conseqüències i impactes diferenciats per a homes i dones, els processos de pau també estan marcats pel gènere. Malgrat que no hi ha xifres globals disponibles sobre la participació d'homes i dones als processos de pau, algunes estimacions parcials recullen una forta exclusió de les dones i una aclaparadora masculinització de les negociacions que pretenen posar fi als conflictes armats. Nacions Unides destaca que a una mostra de 31 processos que van tenir lloc entre 1992 i 2011 només un 4% de les persones signatàries, un 2,4% dels mediadors principals i un 9% de les negociadores eren dones.

Què diu la resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la participació de les dones als processos de pau?

La resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU destaca la importància de que les dones participin en igualtat i intervinguin a totes les iniciatives que tenen com a objectiu el manteniment i el foment de la pau i la seguretat. A més demana a tots els actors que participen a la negociació i

implementació d'acords de pau que adoptin la perspectiva de gènere per tal de garantir que es tinguin en compte les necessitats específiques de dones i nenes; que es doni recolzament a les iniciatives locals de construcció de pau de dones; i que s'adoptin mesures per garantir la protecció i respecte als drets humans de les dones.

Després de la resolució 1325, altres resolucions que conformen l'agenda sobre dones, pau i seguretat, com la 1889, la 2122 i la 2242, també han abordat aquesta qüestió exigint la inclusió de les dones a les delegacions negociadores, demanant suport logístic i econòmic per aquesta participació i destacant la importància de que els equips de mediació tinguin formació en perspectiva de gènere.

Quins són els principals obstacles a la participació de les dones als processos de pau?

Malgrat el desenvolupament a nivell internacional de l'agenda sobre dones, pau i seguretat, la majoria de negociacions no són inclusives amb les dones, ni tampoc amb altres sectors de població com els indígenes o els grups LGTBI.

Per a les dones en particular, la seva generalitzada manca d'accés al poder és una de les principals dificultats. Donat que les negociacions de pau majoritàriament estan protagonitzades per les elits polítiques i militars que participen a un determinat conflicte, les dones difícilment hi tenen accés. A nivell mundial, l'accés de les dones al poder és molt limitat i, per exemple, només representen el 18% dels càrrecs ministerials, i entre el personal diplomàtic no arriben al 30%. Per altra banda, persisteix una imatge estereotipada de les dones com a víctimes dels conflictes armats que dificulta la seva consideració d'interlocutores valuoses a una negociació política. Aquesta imatge no es

correspon amb la realitat de les dones als conflictes armats, donat que poden ser víctimes de les guerres, però també són participants actives com a combatents, i per suposat constructores de pau a molts nivells. Les dones participen activament a la societat civil construint pau a nivell local i mitjançant comunitats i poden aportar visions pròpies als processos de pau.

Per les dones pot ser difícil accedir a les negociacions de pau quan aquestes estan concebudes com un procés de negociació exclusivament entre elits. Si les dones no són percebudes com a interlocutores legítimes participar esdevé difícil. A més, existeixen importants impediments logístics, econòmics, de conciliació i de seguretat que dificulten enormement que puguin participar activament. És important que la participació es tradueixi en capacitat d'incidència. De vegades les dones són presents als processos, però la seva presència no és significativa i no tenen el poder suficient per a tenir influència sobre aquests processos i sobre els seus resultats.

Per què és important que els processos de pau siguin inclusius?

La participació de les dones a tots els àmbits de la societat és un dret humà bàsic recollit per la Convenció per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra les Dones, principal tractat internacional que regula els drets humans de les dones.

A més, recents investigacions assenyalen que la presència de les dones i d'altres actors tradicionalment exclosos dels processos, com ara la societat civil organitzada, aporta elements positius als processos de pau. Un estudi del Graduate Institute Geneva analitzant 48 casos de negociacions de pau i transicions polítiques conclou que quan els grups de dones van tenir capacitat substantiva d'influir en els resultats es van incrementar les probabilitats

de que un acord fos assolit i no es va produir cap cas en el que la presència de les dones tingués un impacte negatiu. Només en un dels casos amb participació de dones no es va arribar a un acord en contrast amb sis casos sense presència de dones als que tampoc es va arribar a cap acord. A més, la participació de les dones va ser molt important per donar impuls a la signatura d'acords i superar moments d'estancament. Altres estudis destaquen que la participació de les dones genera efectes positius en termes de sostenibilitat i durabilitat dels acords signats. Així doncs, és fals que la participació de les dones i de la societat civil resti efecàcia als processos de pau, com sovint s'ha argumentat.

Incorporen els acords de pau la perspectiva de gènere?

L'objectiu principal dels processos de pau és arribar a acords entre les parts enfrontades a un conflicte armat per tal de posar fi a la violència i iniciar processos de reconstrucció postbèl·lica i consolidació de la pau. És important, per tant, que els acords de pau també incorporin la perspectiva de gènere, donat que són els documents que estableixen les bases per a la construcció de la pau després de la fi d'un conflicte armat.

Tot i que després de l'aprovació de la resolució 1325 més acords de pau fan referència a les dones o al gènere, la gran majoria dels acords de pau signats encara no han incorporat la perspectiva de gènere i continuen sent excloents. Els acords que sí hi fan referència sovint ho fan de manera massa abstracta i generalista. És important que els acords de pau no només facin referència a la igualtat entre homes i dones en general, sinó que aquests aportin directrius concretes sobre com posar fi a la discriminació i promoguin l'apoderament de les dones i altres col·lectius tradicionalment exclosos. Sense concreció difícilment els acords de pau es traduiran en mesures polítiques i legislatives conduents a la construcció d'una pau sostenible i inclusiva amb les dones.